

Jabbeke

Open Monumentendag • Info

Gemeente

Jabbeke

geeft je ruimte

Thema wonen Hellegathoeve

COLOFON

TEKST GESCHREVEN DOOR

Marcel Desmedt

DANK AAN

dhr. Michiel Nuyttens, rijksarchivaris Brugge

dhr. Gabriël Acke, gemeentesecretaris Jabbeke

mevr. Peggy Truyens, bibliothecaris Jabbeke

dhr. Chris Vandekeere

NALEZEN

Werkgroep

Lieve Huybrechts en Heidi Vanhaverbeke

VORMGEVING

dienst cultuur Jabbeke ism Marcel Desmedt

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Gemeentebestuur Jabbeke

VOORWOORD

Op 9 september 2007 is het opnieuw open monumentendag in Vlaanderen. Het thema ‘Wonen’ betekent uiteraard veel meer dan ‘huizen kijken’: waar we wonen huist een persoonlijkheid, wordt gekoesterd wat in de eigen wereld ingebracht werd, wordt het ongewenste uitgesloten. Dit zult u in deze brochure reeds ondervinden.

Het thema opent een wereld waaraan velen op het eerste zicht niet denken. Daarom konden wij als gemeente Jabbeke ons daar ook zeer goed in vinden. Ook al kunnen bezoekers kennismaken met het bouwkundige, landschappelijke en archeologische erfgoed, ook de menselijke inbreng krijgt zijn plaats. Zo verhogen we de bewustmaking en de versterking van de solidariteit rond de erfgoedzorg. Erfgoed is een dynamisch begrip, ook in de tijd. ‘Wonen’ voldoet aan een hele reeks behoeften: veiligheid, geestelijke geborgenheid, sociale verwantschap, imagovorming, ... zoals in de landelijke infobrochure duidelijk wordt aangegeven. Natuurlijke aspecten als comfort en zelfrealisatie zijn in het wonen onderhevig aan maatschappelijke en culturele evoluties.

Met deze elementen in het hoofd hopen we de bezoekers een brede waaier van aspecten over het wonen te kunnen aanbieden. Niet alleen het bezoek aan de Hellegathoeve wordt meer dan de moeite waard. Een tentoonstelling over het wonen door de eeuwen heen en de eigenheid die de mensen er aan gaven in hun tijd schetsen een beeld van wooncomfort, werk- en woongelegenheden, sociale relaties in gezin en familie.

We hopen dan ook van harte dat de bezoekers, net als in het verleden, met een tevreden gevoel en een verrijkte geest dit bezoek – eventueel bij een glaasje in de bar – kunnen afsluiten.

Met een hartelijke dank aan alle medewerkers die het mogelijk hebben gemaakt.

Het College van Burgemeester en Schepenen:

Hendrik Bogaert, burgemeester,
Heidi Vanhaverbeke, schepen van cultuur,
Daniël Vanhessche, Jan Pollet, Siska Loyson, Isabelle Louis, schepenen

INHOUD

COLOFON

VOORWOORD

Het College van Burgemeester en Schepenen Jabbeke

INHOUDSTAFEL

INLEIDING

HOOFDSTUK I. HET WONEN DOOR DE EEUWEN

- A. Van schut tot hut
- B. De grot
- C. De tent
- D. Van leem tot steen
- E. Het wonen in stenen huizen
- F. Stad en platteland
- G. Functies van de kamers in de woning
- H. De inrichting
- I. Besluit

HOOFDSTUK II. DE GESCHIEDENIS VAN DE HELLEGATHOEVE

- A. De geschiedenis van de hoeve
- B. Haar bewoners
- C. Roerende goederen
- D. Politieke betekenis

BRONNEN

INLEIDING

Het begrip wonen omvat de hele cultuur van waarden waar mensen mee bezig zijn als ze ergens min of meer permanent willen verblijven. Een huis is in die cultuur niet eens essentieel. Nomaden wonen ook.

Toch heeft wonen altijd wel met een omgeving te maken. Je woont in een dorp, een streek, een land, langs een beek, een drukke straat, ... Met 'wonen' wordt dus altijd meer bedoeld dan alleen maar de grond of de gebouwen : je woont in een sociale omgeving, een gemeenschap, een bepaalde tijd. Met al die elementen heb je een bepaalde relatie. Je leeft in een eigenaardig netwerk : een wooncultuur.

Individueen, gezinnen, stammen, hele volkeren vroegen zich af waar ze gingen wonen. Van in de oertijd tot op vandaag hebben heel wat elementen een rol gespeeld in de keuze van de woonplaats : de vruchtbaarheid van de grond, grondwaterpeil, grondstoffen, verdediging, situering bij een rivier, beek, straat, kruispunt, vrijheid, gezondheid, werk, enz. De mens bepaalde dan zelf de aanpassing aan die woning : de eigen inrichting. De bewoner onderging daarnaast de wisselwerking van alle opgesomde aspecten en leefde zo in rijkdom of armoede, rijk gezegend met opgroeiende kinderen of gelaten de gang naar het kerkhof gaande, weer en wind trotserend, te voet of bereden. Oorspronkelijk legde de omgeving haar wil op maar in de loop der eeuwen kon de mens de omgeving naar zijn hand zetten : ontbossing, inpoldering, drooglegging, struwelen, houtwallen, weiden of akkers, ...

Bouwen deed men ook niet altijd zomaar. Wind, zon en schaduw beïnvloedden de oriëntatie van het huis of de beplanting erom heen ; met of zonder tuin. Van kelder tot zolder was het huis onderhevig aan de levensstijl : de kamers moesten functioneel ingericht zijn. Het interieur kende een enorme ontwikkeling in de 19de en 20ste eeuw. De opsmuk en decoratie namen een vooraanstaande plaats in.

Op het platteland is de relatie tussen wonen en landschap het sterkst voelbaar rondom een hoeve. De hoeve is meestal ook de bouwkundige vertaling van de natuurlijke rijkdom of armoede van een streek. Door de geschiedenis van een bewonersfamilie te koppelen aan de bouwgeschiedenis van de Hellegathoeve over een periode van een drietal generaties (1729-1808) proberen we dit allemaal te illustreren : de demografische samenhang met de bouwkundige geschiedenis, geplaatst in de politieke uitstraling naar het dorp Zerkegem toe.

HOOFDSTUK I. HET WONEN DOOR DE EEUWEN.

Om tot een goed begrip te komen moeten we eerst stellen dat wonen niet het zelfde betekent als bouwen. Wonen is veel meer : de mens bepaalt zelf hoe hij wil wonen en drukt daar een eigen stempel op. Daarom is wonen ook zo divers in stijl en beleving. Van dat individueel inkleuren van een 'eigen nest' gaat een zodanige aantrekkingskracht uit dat 'gluren bij de burens' een vanzelfsprekende neiging is geworden.

Wonen is zich een plaats creëren waarin men als individu bescherming, geborgenheid en eigenheid kan vinden, waarin men zich na een dagtaak kan terugtrekken en tot rust kan komen, waarin men thuis is. Daarom wordt op de dag van vandaag zoveel aandacht aan wonen besteed. Dat was niet altijd zo : er is een ganse evolutie aan vooraf gegaan.

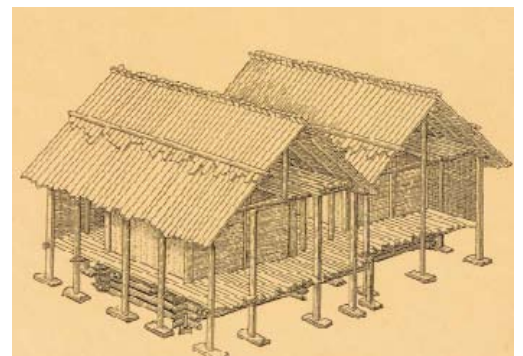
A. VAN SCHUT TOT HUT.

De primitieve mens zwierf rond, had geen behoefte aan een thuis. Hij verschilde in het begin niet zoveel van de andere dieren en leefde in gelijkaardige omstandigheden. Ze onderscheidden zich echter steeds meer. Naarmate de mens zich verder ontwikkelde, werd hij minder afhankelijk van zijn omgeving. De barre, soms extreme weersomstandigheden waarmee hij in de loop der eeuwen te maken kreeg, deed hem beschutting zoeken in struiken, onder afhanginge rotsen, in holen en grotten. Stokken en knuppels werden zijn eerste wapens. Hij kwam tot het inzicht dat vuur dienstbaar kon zijn en op welke manier hij hier gebruik van kon maken. Wellicht had hij lang daarvoor geleerd hoe hij zelf een beschutting kon bouwen en zich zo kon beschermen tegen zon, regen en wind of een rustige slaapplek kon inrichten. Daar hij door zijn zwervend leven niet plaatsgebonden was, bouwde hij zich dan ook maar een eenvoudig afdak met wat stokken en takken. Zo'n schut werd hooguit een paar dagen gebruikt. Omstandigheden, zoals een overvloed aan voedsel, leidden zeker in boomrijke gebieden tot enigszins duurzamere verblijfplaatsen. De mens groef een put in de grond en dekte die af met een schut. De bodem bedekte hij met takken of keien om geen last te hebben van insijpelend water. Ook de stap van een schut naar een hut was maar een kleine stap. Een hut bood een betere dekking en bescherming aan alle kanten : men moest minder rekening houden met de windrichting of de regenval.

Deze eerste schuilplaatsen waren niet meer dan een bescherming, een droog of warm blijven, een schaduwplek hebben. Later werd de hut vooral de woonplaats op de vlakte. Daar zwierf de mens meestal rond op zoek naar voedsel. Wanneer de mens voor langere tijd op eenzelfde plaats verbleef, bouwde hij zich betere hutten waarin hij een eet- en/of slaapplek inrichtte. Bijeen gestapelde takken werden gevlochten wanden. Stevigheid werd bereikt door palen in de grond te heien waartussen vlechtwerk met opgestopte kieren de wind volledig buiten kon houden. We spreken hier over een ontwikkeling in de bouwkunst van eeuwen.

Bijzondere omstandigheden vroegen om een aparte bouwstijl : in overstroombare gebieden bouwde men hutten op palen. De Morinen en Menapiërs aan de Noordzeekust overleefden lange tijd de Romeinse invasie in hun paaldorpen.

B. DE GROT.

In heuvel- en bergachtige gebieden kon de mens dan gemakkelijker een schuilplaats vinden : onder de overhangende rotsen, in holen en grotten. Hier hadden zij echter wel (gevaarlijke) mededingers : ook wilde dieren zochten hier beschutting en een slaappleats.

Van de primitieve schutten en hutten op de vlakte zijn geen restanten overgebleven : we moeten hiervoor kijken naar de primitieve volkeren die nu nog op deze aarde leven. De grotbewoner daarentegen heeft zijn sporen nagelaten. In België zijn de grotten van Spy en Goyet prachtige voorbeelden van schuilplaatsen waar door de primitieve bewoners voldoende sporen werden achtergelaten om ons een idee te kunnen vormen van hun leven in dergelijke schuilplaatsen. In bepaalde grotten heeft de mens immers in een later stadium een langdurig verblijf gezocht. De Grotten van Lascaux in Zuid-Frankrijk zijn van de allermooiste voorbeelden van het verblijf van een creatieve mens in een grot. Hier was de grot meer dan een schuilplaats : de bewoner drukte daar letterlijk zijn stempel op de muren.

C. DE TENT.

Op de vlakte werd de zwerver langzaam minder afhankelijk van voedsel verzamelen en jagen : de mens temde dieren die hem nuttig waren. Naast de hond (waker en jager) domesticerden ze ook het schaap, de koe en de geit. Zo voorzag de zwerver in melk en vlees op elk ogenblik. Wanneer hij melk leerde verwerken, kon hij de nieuwe producten als boter, yoghurt en kaas langer bewaren dan melk. Ook het drogen van vlees was hierbij een welkome stap vooruit. Slechtere perioden konden zo overbrugd worden door de aanleg van voorraden. Daarenboven leerde de zwerver ook grassen verbouwen die hem granen opbrachten. Pas wanneer de grond op een bepaalde plaats uitgeput was, verhuisde de groep naar een andere regio.

Deze ontwikkeling had grote gevolgen :

- Men bleef veel langer op éézelfde plaats: een vastere woning drong zich dan ook op.
- De grotere zekerheid van overleven liet mensen samentroepen: er ontstonden op de duur clans of stammen. Dit verhoogde tevens de weerbaarheid tegen een vijandige omgeving of concurrentie.
- Alles werd bij het vleesmaken gebruikt. Wat niet eetbaar was, werd op een andere manier nuttig gebruikt. Van botjes werden naalden en speerpunten gemaakt. Uit zwaardere botten vervaardigde men slagwapens. Darmen dienden dan als koorden of boogpezen. Belangrijker echter waren de dierenvellen die als kleding en schoeisel de mens reeds een zeker comfort gaven. Daarbij konden die vellen ook gebruikt worden als dakbedekking, zelfs als wand voor een woning. Het grote voordeel was dat deze vellen opnieuw bruikbaar waren. Vergelijken we hierbij met de bewoners van de Mongoolse steppen : zij laden hun huis op en bouwen een nieuw dorp enkele kilometer verder. De tent maakte de mens beweeglijker dan de hut. We mogen daarbij niet vergeten dat de mens toen, naast de landbouwbedrijvigheid, jager bleef.

Over die ganse ontwikkeling van schut tot hut en tent deed de primitieve mens duizenden jaren. Eigenlijk is die vooruitgang in heel wat delen van de wereld nog altijd aan de gang. Denken we aan de tipi's van de prairie-indianen die tot in de twintigste eeuw gebruikt werden, net als de hutten van de woudindianen. Hutten worden trouwens tot op vandaag in Afrika als een gewone woning aanzien.

Wanneer we dit eerste gedeelte even samenvatten komen we tot twee vaststellingen :

1. De mens bouwde een schuilplaats met zeer vergankelijke materialen : hout en riet of gras. Bij het opstoppen van de kieren zal hij dan gebruik maken van slijk, leem en zelfs koeienmest. Het gebruik van dierenvellen zorgde voor een drogere schuilplaats, die daarbij sneller kon opgebouwd worden wanneer men weer eens 'op reis' ging.
2. Naarmate men langer ter plaatse bleef werden de primitieve woningen comfortabeler. Men gebruikte de dierenvellen niet alleen als kleding, bedekking maar ook als matras en deken.

Ook voor onze westerse wereld verliep de ontwikkeling van de woning op die manier: van schut tot hut. Een winddichte afscherming kreeg de familie hier door het bestrijken van de muren met leem.

Hout bleef daarbij, tot diep in de 19de eeuw, voor velen het belangrijkste bouwelement. Hout was hier dan ook uiterst belangrijk: rijken probeerden steeds in het bezit te komen van bossen. De bossen voorzagen iedereen van bouw materiaal maar ook van brandstof (voor voedselbereiding en verwarming).

D. VAN LEEM TOT STEEN.

We weten allen dat de Grieken en de Romeinen in stenen huizen en villa's woonden. Niet overal ging de ontwikkeling even snel! Nochtans brachten de Romeinen hier ook hun stenen villa's, al vinden we er geen meer. Met de Franken vervielen de bewoners van onze streken opnieuw in de oude bouwstijlen met houten en lemen hutten. Alleen rijken gebruikten nog stenen om versterkingen of burchten op te trekken. Dankzij de handel bleef men echter contact houden met de 'ontwikkelde' wereld. Ook door eigen ontdekking maakte men vooruitgang : men ervoer dat leem tenslotte een zekere stevigheid en dichtheid bij het drogen verkreeg. Hiervoor gebruikte men vrij vroeg de adobe-tegel, de in de zon gedroogde tegel, als nieuw bouw materiaal. Bij de Mexicaanse indianen werd die immers gebruikt om de pueblo's op te trekken. Deze pueblo's zijn in bepaalde streken nog steeds gebruikte woonkolonies.

Naast deze vaststelling ontdekte de mens ook het verwerken van klei tot stenen bewaarpotten, kannen en schalen : door deze gebruiksvoorwerpen te bakken in vuur. Het potten bakken was de eerste stap naar de steenoven.

De burger vond een tussenoplossing door de tussenschotten van een houten geramte op te vullen met vlechtwerk en dit te bepleisteren met leem : vakwerkhuisen. Men bereikte hierin zo'n vakkundigheid dat prachtige woningen de tijd hebben overleefd.

Door het gebruik van steenovens openden zich veel meer mogelijkheden en leerde men in 'stijlen' bouwen. De woning evolueerde snel van een huis naar een thuis. Meerkamerhuizen en verdiepingen brachten meer mensen samen op een kleinere oppervlakte : de economie sprak daarbij vrij snel een hartig woordje mee.

Fenomenen als Eiffel (Eiffeltoren en het Amerikaanse vrijheidsbeeld) en onder andere Horta voegden aan de bouwkunst ijzer toe. Ook glas neemt nu een belangrijke plaats in.

E. HET WONEN IN STENEN HUIZEN.

In het Oosten ontstonden ongetwijfeld de eerste stenen woningen. Ze bestonden uit met leemmortel samengevoegde veldstenen. Kalkmortel is immers pas in de 3de eeuw voor Christus volop in gebruik genomen. Pas in de tijd van de Gotiek werd de baksteen als voornaamste bouw materiaal voor muren gebruikt. Het bouwen van stenen muren vergde een technische kennis die gans anders was dan de vroegere houten huizen. Deze technische kennis benutte men om ramen en deuren in te passen, om verschillende verdiepingen op te bouwen en om haarden met schouwpijpen te integreren (Seemans, 'Internationales Architektur Lexikon', blz. 165). Deze ontwikkeling verliep langzaam, en ook enkel bij de hoogste klasse, gedurende vele eeuwen. De arbeider leefde immers tot in de 19de eeuw in zijn lemen huisje.

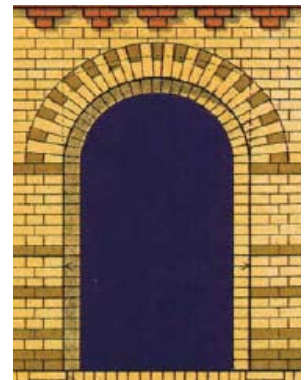
RAMEN

Ramen beschouwen wij nu als het ideale middel om een huis te verlichten en te verluchten. Dit is trouwens steeds de bedoeling geweest. Het was al van in het begin een belangrijk kenmerk van de voorgevel. Daarom werd ook veel aandacht besteed aan de vormgeving en de deugdelijkheid. Voor de nijveraars waren de ramen op borsthoogte dikwijls het doorgeefluik. Wanneer wij aan ramen denken, zien wij vensterglas. De middeleeuwer moest zich echter meestal behelpen met geolied bruin papier. Bij de rijkste bewoners werd de raampartij verdeeld in kleinere delen : kleinere ruitjes waren gemakkelijker te vervangen. Glas was toen immers peperduur. (Seemans, 'Internationales Architektur Lexikon', blz. 81)

De raamopening werd uitgebouwd in steen terwijl het raam zelf in hout werd gemaakt. Zelfs vandaag is dit in vele nieuwbouwhuizen nog het geval.

Voor de veiligheid werden vensterluiken aangebracht die meestal maar aan de buitenkant konden worden afgesloten.

In de Romantiek en Vroeggotiek gebruikte men – vooral in de kerkbouw – al het roosvenster.

DEUREN

Het ontoegankelijk maken voor vreemden van een woning is altijd een probleem geweest. Met de opkomst van de stenen huizen veranderde hier wel wat aan. Stevige deurstijlen konden zwaardere deuren dragen. In rijke burgerhuizen werden deuren met ijzerbeslag 'versierd'. De deur werd opgehangen in de deurstijl. Het afsluiten kon aan de binnenkant met een deurbalk. Ook de sleutel kende men vrij vroeg. Door verschillende baarden te gebruiken kon men een sleutel een beetje eigen maken, dus verschillend van andere sleutels. De smid was hiervoor in de middeleeuwen de aangewezen man.

HAARD MET SCHOUWPIJP

Bij de verwarming van een stenen huis verminderde het brandgevaar drastisch ten opzichte van de houten woning. Men kon ook in meerdere kamers een haard inbouwen.

De haard had een meervoudige functie. Hij diende natuurlijk in de koude dagen voor wat warmte in huis. 's Avonds troepte de familie nog even samen voor een pijpje, een babbel, een verhaal of een gebed bij de haard. Zo vervulde de haard een belangrijke sociale rol. In de burgerhuizen was dit meestal de enige functie. Bij landbouwers was de haard ook de plaats waar eten voor mens en dier werd bereid. Al in de late middeleeuwen gebeurde de bereiding van voedsel (zeker voor dieren) dan in een aparte ruimte waarin ook de bakoven ingebouwd was : het ovenkot.

In de woning van de arbeider werd eeuwen geleefd zonder veel verwarming. Niet in alle arbeiderswoningen was een haard te vinden : men kookte eten op een houtvuur in de kamer. Er was immers een gebrek aan brandstof. Hout kon men alleen verkrijgen van de werkgever of door het sprokkelen in de gemeenschappelijke bossen. De

gemeenschappelijke weiden en bossen waren echter al in de 15de eeuw verkaveld en verkocht aan grootgrondbezitters.

DAKBEDEKKING.

Pas wanneer in de middeleeuwen grote gedeelten van de steden afbrandden, werden wetten uitgevaardigd die het bouwen van houten huizen en de strobedekking van de daken verboden. Dit gold echter alleen voor de steden. Omstreeks 1950 zagen wij zelf nog enkele lemen huisjes met een strobedekking. Voor het platteland stond in een

pachtcontract meestal ingeschreven dat men elk jaar een gedeelte van het dak en/of andere gebouwen moest vernieuwen : 'het verleggen van vijftich gleij-schoven'. Men moest dus 50 oude strobussels afhalen en ze vervangen door 50 nieuwe. Het konden er ook 100 zijn. Zo kwam men in een cyclus terecht waar na een aantal jaren het dak helemaal vernieuwd was.

Ook de dakbedekking heeft zijn stijlen gekend. We kunnen dit trouwens nog heel goed merken wanneer we vandaag door een gewoon wijds landschap rijden.

VLOERBEKLEDING.

Opnieuw kunnen we hier een duidelijk onderscheid maken tussen de stad met zijn burgerhuizen en het platteland. Op het platteland bleef de aangestampte aarde, al dan niet bestrooid met stro, zeker tot in de 19de eeuw in gebruik. Met de opkomst van de rode Johannestegel stapte men ook bij de arbeider tenslotte van de aarden vloer af. Het bracht meer kuiswerk mee maar het was ook gezonder, stabiel en het stond veel netter.

Van de volle steentegel evolueerde de vloertegel naar de 'cementtegel'. Hierbij was alleen de bovenlaag nog van steen, de onderlaag was cement. Tegenwoordig tref je vloertegels in alle soorten aan : van natuursteentegel tot volledig keramische tegel.

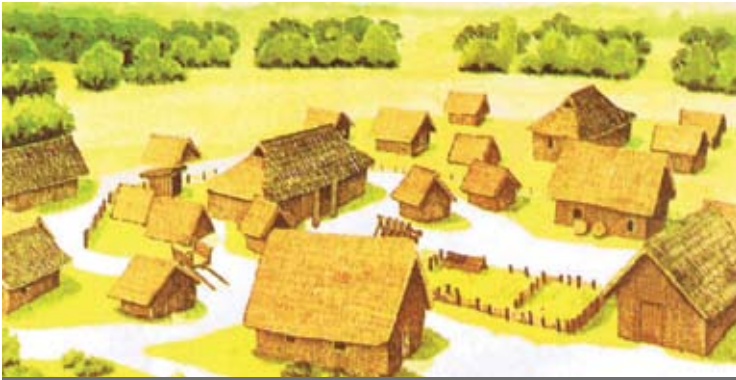
Het spreekt voor zich dat de elementen 'raam', 'deur', 'haard', 'dak' en 'vloer' ook elementen van een houten huis zijn geweest. Omdat van die houten huizen zo weinig is overgebleven, hebben we dit bij de bespreking van het houten huis ook niet behandeld.

F. STAD EN PLATTELAND.

Naar hetgeen we hierboven reeds vele malen vermeldden, moeten we een duidelijk onderscheid maken tussen het wonen in de stedelijke omgeving en het wonen op het platteland. Het wonen was aanvankelijk minder georganiseerd : men verbleef samen waar plaats was, waar een voedselbron aanwezig was.

Vrij vroeg troepte de mens – eenmaal hij zijn zwerversbestaan had opgegeven – samen. Hij vormde clans/stammen. Zo ontstonden leefgemeenschappen die in gemeenschappelijke hutten woonden (zoals vandaag een aantal Zuid-Amerikaanse indianenstammen) of waarbij elk gezin een eigen woning betrok. Dergelijke clans waren meestal (verre) bloedverwanten die in groepen gingen samenwonen, die dorpen vormden. Die bloedband verslakte door handel, oorlog, volksverhuizing en uithuwelijken. Het dorp bleef dank zij de inwijking. In tijden van gevaar bouwde men om de kern een 'ommuring' van hout, later van steen.

Wanneer dorpen steden werden, kreeg je een wijdere ommuring met een omwalling. In onze streken komt een duidelijk onderscheid tussen het platteland en de stad vanaf de 10de eeuw. In de oosterse wereld kende men

Een dorp uit de prehistorie

reeds eeuwen voor Christus een stedelijke bewoning.

De manier van wonen zal uitgesproken verschillend evolueren in de steden en in de dorpen. Om bij ons uitgangspunt te blijven, zullen we de evolutie volgen op het platteland, het wonen in een dorp. De evolutie verliep hier het traagst en ook op een heel eigen manier. Oude rijke burgerhuizen treffen we hier vóór de 20ste eeuw zelden aan.

Ook de kastelen die in veel dorpen ooit verzeen

– dikwijls landhuizen of buitenverblijven van de rijke grondbezitters van het dorp – laten we buiten beschouwing. Veel van onze grote en mooie boerderijen werden omstreeks de eeuwwisseling van 1700, tijdens de vele invallen van de Franse koning Lodewijk XIV, platgebrand door Franse soldaten. De Vaart was de frontlijn waarlangs tal van fortjes lagen (onder andere aan de Stalhillebrug en Nieuwegebrug). In die verscheurdheid bleef de sociale en menselijke band tussen de dorpsbewoners toch bestaan.

Meestal was een dorp toen nog opgebouwd uit een sterk verspreide bewoning. Alleen rondom de kerk bevond zich een kleine kern met een smid, een wagenmaker, een kuiper, de pastoor en de koster, die meestal ook schoolmeester was. Zij hielden daarbij heel dikwijls herberg.

Vanaf het einde van de 19de eeuw werden vanuit de dorpskern de vrije percelen opgevuld : er kwam een lintbebouwing. Zo ontstonden de straatdorpen. In de laatste helft van de 20ste eeuw plantte de gemeentelijke overheid volkswijken in, in de nabije omgeving van de dorpskern. Veel van onze dorpen zijn zo veranderd in kerndorpen. Eigenaardig genoeg trokken bewoners van die nieuwe wijken voor hun sociale en economische bezigheden naar de plaats van herkomst of naar de omliggende steden. Ze integreerden zich niet altijd (onmiddellijk) in hun nieuwe leefomgeving van het (kern)dorp. Dit kwam het sociale leven van zo'n dorp niet ten goede.

Het dorp Slype na de eerste wereldoorlog.

G. FUNCTIES VAN DE KAMERS IN DE WONING.

We moeten ons ook hier zeer beperken : we houden het bij de doorsnee woning op het platteland. We noteerden de rode draad uit de honderden inventarissen van sterfhuizen die we nalazen. We konden binnen kijken van éénkamer-woningen tot in enkele burgerhuizen, van de 16de tot de 19de eeuw.

Elke woning droeg een eigen accent. De smaak en de rijkdom (of het ontbreken er van) kwam tot uiting in het aantal kamers en de aankleding ervan. Een gezin zonder werk (bvb door overlijden van de kostwinner) had minder ruimte nodig en moest alleen zien te overleven. Aan de rand van onze bossen zien we hier dan hutten in graszoden ontstaan. Ook gewone plankenhutten of armetierige stenen huisjes probeerde men in één nacht op te trekken. Er bestond een wet die de overheid verbood dergelijke bouwsel af te breken indien tegen het eerste zonnegloren de schoorsteen rookte. Dit waren natuurlijk woningen met één schamele kamer.

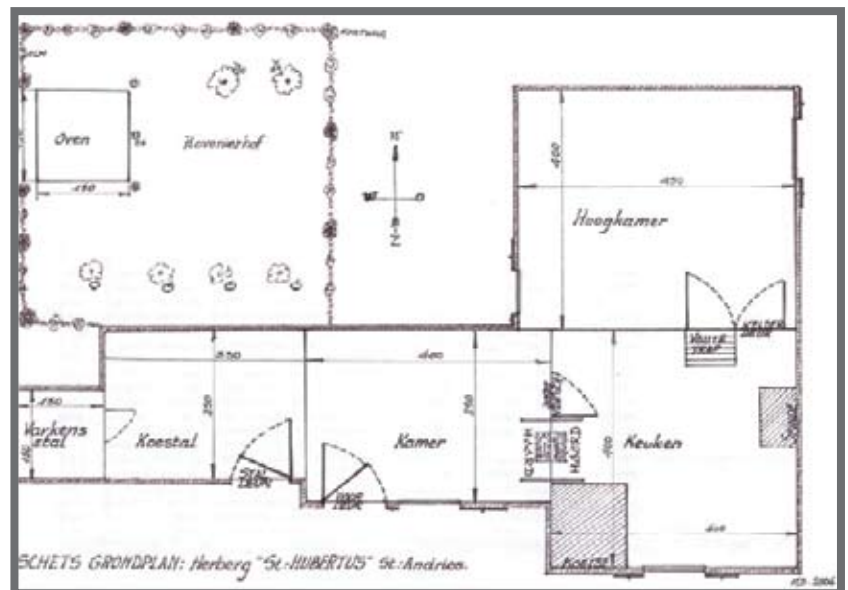

De gewone arbeider beschikte al over wat meer ruimte : een kamer waarin gewoond werd, een ruimte waarin een geit of een koe verbleef, de lage zolder waar geslapen werd en misschien nog een of ander kot waarin wat gerief en wat werktuigen opgeslagen waren. Hoe welstellender de werkmans werd, hoe meer aanbouwsels of meer koterij hij zich kon veroorloven.

De boer bouwde op zijn erf stallen, schuren en bergruimten. Zo kon hij ook slaap- en woonruimte bieden aan knechten en meiden die, zolang ze er bleven werken, deel uitmaakten van het gezin. Tot in het Interbellum (1918-1940) moesten die knechten en meiden dikwijls vrede nemen met een plaatsje op zolder, in de paardenstal, op de hooizolder of zelfs in het ovenkot. Buiten een bed en soms een koffer hadden ze geen meubilair. Wie ging dienen in een burgerhuis had meestal meer comfort.

De zelfstandige, de nijveraar, moest zijn huis aanpassen aan zijn bedrijvigheid. De herberg, de winkel, de timmermanswerkplaats, het schoenmakersatelier, ... maakte gewoon deel uit van het gezinsleven. Tot voor de tweede wereldoorlog was er veel meer huisarbeid. Intussen zijn kuipers, wagenmakers, ketellappers, strodekkers, hout-snijders, papiergieters, zelfs hoefsmeden, mutsenmaaksters, touwenvlechters, ebenisten, bezembinders, klompenmakers, ... allang verdwenen. Zij kwamen vroeger bijna in elk dorp voor. Veel landbouwers konden zichzelf best behelpen en moesten niet bij elk euvel snel naar een vakman. In de inventarissen van sterfhuizen vinden we veel 'rommel' en 'oudijzer' terug : dit diende in de eerste plaats om iets op te lappen.

Iedereen denkt bij een woning onmiddellijk aan een eigen woon-, slaap-, studeer- en badkamer, naast een bergruimte, naaikamer en speelkamer. Bij het betrekken van een nieuwe woning in 1950 moest men zich echter nog met veel minder tevreden stellen. Studeer- en badkamer waren toen zelden aanwezig. Een toilet stond buiten, aangebouwd of afzonderlijk. Lopend water en centrale verwarming waren nog uitzonderingen. Toilet papier was een stukje krant, inlegkruisjes een katoenen doek die gewassen werd, gebleekt en herbruikt. We staan er niet bij stil dat een toilet in de 17de eeuw nog de wijde natuur was. WC-papier was een zurkelblad of een graspol.

Een doorsneehuis bevatte :

< de **keuken**, die ook dienst deed als woonkamer. Bij de haard stond de koets (een ingemaakt bed) voor de ouders. Een doorsneegezin bezat in de 18de eeuw een tafel en een paar stoelen, één of twee banken, een spinde of voorraadkast en eventueel een koffer (voor het opbergen van wat kleren). Indien er herberg gehouden werd trof je er enkele stoelen meer aan. In de keuken vond je dan stevast de toegang tot de kelder.

< de **hoogkamer** of *voute* kon ook al eens de slaapkamer voor de ouders zijn en/of enkele kinderen. Hier bewaarde men verder vlas, dikwijls ook vlees en boter. Bij beslapping van deze ruimte trof je er ook een tafel en een tweetal stoelen aan.

< de **kamer** was helemaal gestoffeerd en bemeubeld, indien hij er al was. Die kamer werd alleen betreden bij uitzonderlijke gelegenheden als hoogdagen (Kerstmis, Pasen, ...) en feestdagen (huwelijk, doopfeest, ...).

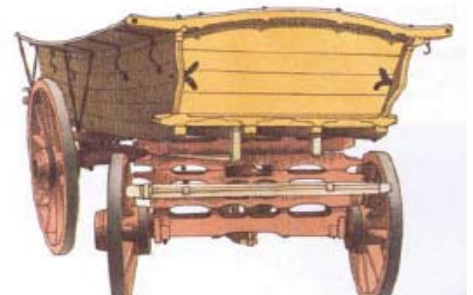
< de **zolder** was stapelruimte voor afgedankte werktuigen en gereedschap, lege zakken, graan, erwten, wortelen, winterappelen, onbruikbare haspels, spinnewielen, kindervegelen, hooi en klaver maar ook de plaats waar soms bijenkorven stonden of waar de meid sliep (met enkele kinderen).

< de **kelder** was in de eerste plaats een bewaarplaats voor melk in teilen, boter en smout in potten, de bier-ton, de karn en de waskuip. Naast de aardappelen (die niet altijd buiten werden bewaard) vond je er verder de vleeskuip en af en toe de slaping van de meid.

< het **ovenkot** was een kleine maar belangrijke ruimte. Hier werd brood gebakken. Dit gebouwtje kon opgenomen zijn bij het woongedeelte of kon een afzonderlijk geheel vormen. Naast de bakfunctie had het dikwijls ook een kookfunctie : er was dikwijls ook een haard ingebouwd. Hier werd meestal eten voor het vee (soms ook voor het gezin) klaargemaakt. In een aantal gevallen sliep de meid in het ovenkot : zij kon 's morgens, bij het kraaien van de haan, de haard reeds aanmaken en koffie zetten.

< de **schuur** was bij een hoeve een belangrijke stapelplaats voor stro en hooi op de dilt, de zolders. De onderste ruimten waren dikwijls ingericht als paardenstal, koestal en eventueel varkensstal. De paardenknecht kwam stevast in de paardenstal terecht. Andere knechten mochten zich een plaatsje zoeken op de schuurzolder. Zo was er een duidelijke scheiding tussen meiden en knechten. De schuur stond –meestal in onze streken – los van het hoofdgebouw. In veel gevallen waren er ook aparte stallen voor de koeien en varkens.

< losse **gebouwen** vond je dan als wagenkot of 'bergschuur' waarin een kar, een kruiwagen, een ladder, een ploeg, een eg, een rol, een handwindmolen, ... ondergebracht werden.

Waar de toenmalige bewoner zijn gereedschap onderbracht hing duidelijk af van de persoonlijke keuze. Je kunt het zo gek niet bedenken of je leest het in een of andere staat van goed van een sterfhuis. Je kunt dus varkensvlees in het wagenkot vinden, net als een windmolen in de gang.

H. DE INRICHTING.

Nog veel persoonlijker is de inrichting van de woning. Elke woning heeft een eigenheid die afhankelijk is van de smaak en de beurs van de bewoner. Wanneer je in 18de-eeuwse woningen een uurwerk (staande klok) aantreft, ben je zeker niet bij een armoezaaier. Een spiegel, enkele schilderijen, veel flessen en zakken dienden – wonderlijk genoeg – eveneens als waardemeter van de welstand. Boven alles waren de juwelen van de vrouw des huizes dé aanwijzing of het gezin in welstand leefde of niet.

De hoeveelheid vorken en messen, borden en platelen, stoelen, tafels en glazen zeggen meer over een gezin dan de klederen. Veel reserveklederen hadden de meeste niet. Eén paar schoenen kwam meer voor dan twee paar, twee hemden meer dan drie. Hetzelfde geldt voor broeken en jassen. Het is belangrijker te kijken naar de materialen van het huisgerief. Gebruikt men tin of ijzer of blik, heeft men veel *gleyerswerk* (of het betere, fijnere aardewerk) of bestaat het eetgerei gewoon uit *aardewerk*?

Over behangpapier vinden we niets : dit is maar een veel gebruikt verschijnsel geworden in de 20ste eeuw. Herenhuizen kennen dit natuurlijk al langer. De muren in de gewone woning waren witgekalkt. Aan de haard was een *schouwboord* met een schouwkleed en allerhande soorten borden. In een aantal huizen tref je ook een *lepelbard* in de keuken aan : een boord waarop alle grote (houten) lepels rustten. Aan dit lepelbard konden ook tinnen kroezen hangen. Gordijnen kwamen niet in alle huizen voor en zeker niet in alle kamers.

I. BESLUIT.

Het wonen heeft in alle tijden een hele evolutie doorgemaakt, maar op een zodanige wijze dat wij niet meer beseffen onder welke omstandigheden onze voorouders geleefd hebben. Toch bouwden de kinderen op de ervaring en de kennis van hun voorvaderen steeds verder hun leven uit. Ook zij moderniseerden. Zo zal ons wonen ook maar een stap in een lange evolutie blijken. Dit brengt ons terug tot de realiteit : we zijn een radertje in het netwerk van de tijd.

HOOFDSTUK II. DE GESCHIEDENIS VAN DE HELLEGATHOEVE.

A. DE GESCHIEDENIS VAN DE HOEVE.

Het loont de geschiedenis van de Hellegathoeve te kaderen in de algemene woongeschiedenis zoals we ze hierboven beschreven hebben. Hiervoor deden we beroep op de nog bestaande documenten die we terug konden vinden.

De Hellegathoeve ligt ver noordwest van de kerk van Zerkegem aan de zuidelijke rand van het poldergebied. Het is nu de belangrijkste hoeve langs de Hellegatstraat. Deze straat heette eeuwen lang de Mailliestraat en het is pas in de 20ste eeuw dat men koos voor de huidige benaming van Hellegatstraat. Dit is in historisch perspectief een duidelijke verkeerde naamgeving. De oorspronkelijke Hellegatstraat begon aan de herberg 'Het Horentje', liep noordwaarts en was eigenlijk de huidige Noordstraat. Door de omwisseling van de straatnamen bestaat het gevaar dat de geschiedenis van een paar hoeven wordt omgewisseld.

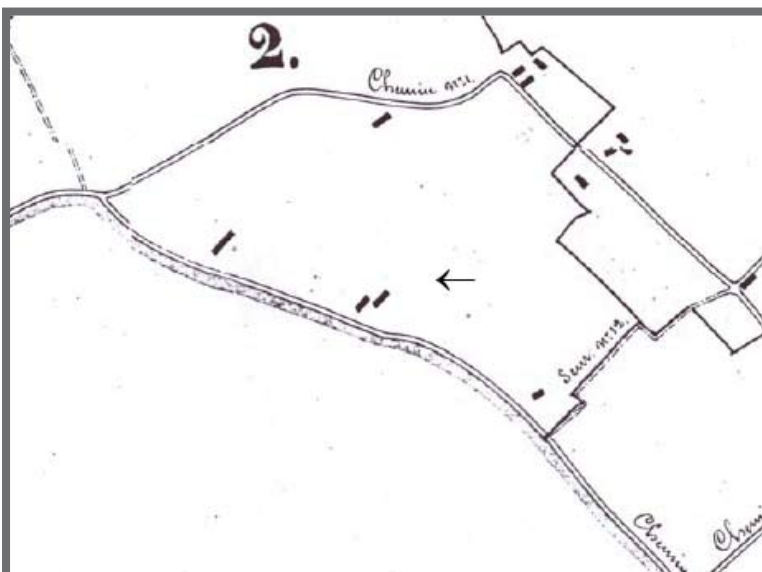
Ten noorden van de hoeve lag tot aan de Franse Tijd (1792-1815) een huis dat eigendom was van de Dis van Koekelare. Voor 1947 was dit eigendom van de kinderen van Jean-Jules Vanderheyden in gemeenzaamheid met Jean Bouckaert-Vanderheyden, hoogleraar en toen woonachtig te Vinderhoutte. Daarna werd het eigendom van Maurice Galle-De Leye, landbouwer te Zerkegem. (Rijksarchief Brugge, Blankenbergse Watering nr. 214) Het opsporen van de pachters van de Hellegathoeve verliep moeizaam. De eigenaars konden we nog vlot achterhalen.

De ommeloper uit 1478 geeft in het 131ste begin een omschrijving van het perceel waarop het erf ligt : 'Die van Sinte Claeren ... ende es de hofstede daer Jacob fs. Antheunis Maertens nu woont mette westsyde aende maelystrate ...' (Rijksarchief Brugge, Blankenbergse Watering nr. 92) De hoeve staat er reeds en het is de enige hoeve in de wijde omtrek. Over de bewoner op dat tijdstip hebben we geen echte zekerheid. In de omschrijving van de begrenzing van het 131ste begin wordt immers Matheus Reyfs als bewoner van de hoeve aangegeven. Ze zullen elkaar hebben opgevolgd maar de chronologische volgorde kunnen we niet achterhalen. In het 132ste begin heeft een zekere Pieter vander Helle heel wat eigendommen die gelegen zijn langs de latere Helleweg! Merkwaardig.

In 1513 ligt de hoeve dan al in het 132ste begin en wordt er ook een boomgaard vermeld (Rijksarchief Brugge, Blankenbergse Watering nr. 99). De oppervlakte van de gebouwen en het erf bedraagt 1 gemet 46 roeden in de

plaats van de 1 gemet 72 roeden in 1478. Er is nog steeds geen andere bewoning in de omgeving. In 1554 woont Olivier Hooschaert dan op de hoeve aan de oostkant en staan er daar dus twee boerderijen.

De hofstede is in 1690 zeker nog eigendom van de Rijke Klaren uit Brugge want er wordt in dat jaar een perceel ten noorden van hun hoeve verkocht. Andries Ketele woonde dan op de hoeve (Rijks-archief Brugge, Brugse Vrije Registers nr. 16105, blz. 247). De omschrijving luidde dan : 'Die van sinte claeren jn brugghe vande zuutwesthoucke inne dhofstede metter boogaert byt zuuthende, ... westhende inde mailliestraete, ... zuuthende inden landtwegh... 1.0.46'. Het erf was dus 1 gemet en 46 roeden groot of ongeveer 5102 m².

De Popp-kaart van het 132ste begin. Deze kaart geeft alleen een globaal beeld van de locatie van de hoeven in het 132ste begin omstreeks 1840

De verkoop van de hoeve door de Rijke Klaren, of Urbanisten genaamd, gebeurde op 15 november 1732. Hiervoor tekenden abdis Coleta Haghetuyte en haar zes medezusters of 'den gheheel corpus van tlooster'. Gillis Deketelaere, zoon van Adriaen en Brigita Vandierendonck en zijn echtgenote Joanne Luyckx waren op dat ogenblik de pachters. Ze kochten de hofstede ook aan : 'eene behuysde hofstede ende landen met 26 ghemeten 246 roeden' waar in begrepen waren het huis, de schuren, stallen, bomen en alle hagen. Van die oppervlakte lagen 15 gemeten 112 roeden te Zerkegem, 9 gemeten 9 roeden te Ettelgem en 2 gemeten 35 roeden te Roksem. De verkoop gebeurde uit de hand voor de som van 500 gulden of 83 pond 6 schellingen 8 grooten. Deketelaere bezat de som niet in contant geld maar mocht een lening van het klooster opnemen aan 5%.

Uit die akte vernemen we dat het klooster eigenaar was 'door immeriale poccessie' of sedert onheugelijke tijden.

Kaart uit 1783, in september 1816 opnieuw gebruikt. De weduwe van Martin Deketelaere woont dan op de hoeve. Opmerkelijk zijn de twee grote drinkputten of vijvers op het erf. De oriëntatie van de gebouwen zal honderd jaar later totaal veranderen. De toegang tot het erf werd mogelijk gemaakt door twee 'minnegaten' afgesloten met elk een 'balie'. De straatnaam (hier niet vermeld) was de Mailliestraat.

De familie Deketelaere woonde reeds in 1573 te Zerkegem want dan leende Samson Deketelaere 16 pond en gaf daarvoor ondermeer de herberg 'Het Hoorenken' als borg (Rijksarchief Brugge, Brugse Vrije Registers nr. 16214, blz. 330).

In 1760 is deze hoeve eigendom van de weduwe en kinderen Gillis De Ketelaere. Het eigendom werd tenslotte verdeeld onder de drie erfgenamen van Gillis Deketelaere : Isabelle, gehuwd met Sebastiaan Janssens, Josephus (gehuwd met Maria Maertens) en Martinus (gehuwd met Cecilia Vermaut). Ferdinandus Janssens, zoon van Isabelle en Sebastiaan) verkocht op 27 april 1771 zijn deel van de totale erfenis aan zijn beide ooms. De totale oppervlakte van de Hellegathofstede bedroeg toen 26 gemeten 246 roeden waarvan 9 gemeten 99 roeden te Ettelgem en 2 gemeten 35 roeden te Roksem.

Bij een verkoop uit 1780 vernemen we dan dat Martinus Deketelaere, bewoner, sluismeester is (Rijksarchief Brugge, Brugse Vrije Registers nr. 16187, blz. 30).

Blijkbaar heeft Martinus Deketelaere dit eigendom bekomen door *verlanginghe* of uitgroting van de gemeenzaamheid met de weduwe en de andere kinderen van Gillis, zijn vader (Rijksarchief Brugge, Blankenbergse Watering nr. 250). In 1783 waren hij en zijn broer Joseph elk voor de helft eigenaar (idem, nr. 144). Door een document dat geen rechtsgeldigheid kreeg maar toch ten dele werd opgenomen in een notariële akte vernemen we dat de twee zonen eigenlijk na de dood van hun moeder onenigheid gekregen hebben. Moeder Joanne Luyckx overleed te Zerkegem op 14 december 1762. Joseph, haar oudste zoon, moest het sterfhuis vereffenen. Hierbij vernemen we dat er twee hofstedekens te verdelen vallen. In de akte wordt echter opgenomen dat Martinus 102 ponden eist voor het onderhoud van zijn moeder over acht en een half jaar. Hij woonde in en was tenslotte de boer op het hof. Hij eiste daarvoor 12 pond per jaar. Daarnaast nog eens de betaling van zijn klederen, en een vergoeding voor het onderhoud van zijn vrouw en kinderen gedurende al die jaren. Het hoger bestuur van het Vrije stelde zich echter vragen bij die eis : hij had ook de inkomsten genoten. Blijkbaar was ook zijn broer niet opgezet met deze eis en er kwamen advocaten aan te pas. Er werd jaren over geprocedeerd. Jammer genoeg kennen we het verdict van de rechtbank niet (Rijksarchieff Brugge, Staten van Goed, 1qste reeks, nr. 21354).

In 1825 staat de Heer Hector Mortier opgegeven als eigenaar. Deze grondbezitter kocht heel wat hoeven en landerijen in de Noordhoek van Zerkegem, Jabbeke en Ettelgem.

Door erfenis kwam de Hellegathoeve vervolgens in het bezit van Graaf Renon-Marie Lebailly d'Inghien – Mortier.

Amand Bruneel – van Outryve uit Kortrijk kocht dit eigendom over. We krijgen meteen een goed beeld van de bezittingen op kadastraal vlak :

A54, land	1ha 70a 40 ca	A55, hooiland	38a 30ca
A58, weiland	1ha 46a 80ca	A59, weiland	1ha 15a 00ca
A102, akker	60a 70ca	A121, weiland	2ha 29a 40ca
A123, akker	33a 90ca	A126, weiland	40a 20ca
A127, weiland	58a 70ca	A128, weiland	31a 50ca
A138, uitweg	6a 80ca	A139, akker	51a 70ca
A140, akker	52a 60ca	A142, akker	30a 80ca
A143, akker	37a 20ca	A144, akker	33a 50ca
A145, akker	64a 40ca	A148, akker	30a 50ca
A149, akker	34a 20ca	A150, akker	77a 30ca
A172, akker	60a 97ca	A309, akker	1ha 44a 00ca
A316b, boomgaard	87a 60ca	A317c, huis	2a 60 ca
A318d, boomgaard	1ha 8ca 20ca	A319, akker	1ha 13a 90ca
A320f, akker	20a 00ca	A320g, akker	32a 20ca
A320c/2, akker	37a 30ca	A321a, akker	1ha 10a 30ca

Kaart met het eigendom van de familie Mortier. De locatie van de gebouwen blijft dezelfde als de vorige decennia.

Dit was een totale oppervlakte van 20 hektaren 60 aren 97 m², een niet on aardige boerderij! Hierop werd 1861, 48 fr. kadastraal inkomen gerekend voor de onbebouwde grond en 132 fr. voor de gebouwen (Rijksarchief Brugge, Blankenbergse Watering nr. 176).

In 1882 werd de weduwe Bruneel – van Outryve met haar kind eigenares.

Voor de verdere eigenaars tekenden we op :

Door deling kwam deze hoeve in het eigendom van Gustaaf en Hubert Bruneel uit Kortrijk.

In 1911 gaat het door verkoop uit de hand geheel over op Hubert Bruneel – de Montpellier, dan woonachtig te Vedrin en later te Bieulx. Zij kochten in 1926 nog de akker perceel A324 bij zodat de oppervlakte steeg tot 20ha 77a 27ca.

Opnieuw door deling komt het in 1933 op naam van Constantijn de Borrekens – van Enthorn uit Antwerpen. Later komen daar de kinderen bij als deeleigenaars.

In 1936 komt dit eigendom, opnieuw door deling, toe aan Marie de Borrekens, weduwe van Paul Rotsaert de Hertaing uit Sint-Andries.

Door erfenis gaat het vervolgens over op Fernand Coppieters Rotsaert de Hertaing en kinders, Doornstraat 9 te Sint-Andries. Hij overlijdt in 1961.

De volgende eigenaars werden de weduwe en de kinderen uit haar eerste huwelijk Coppieters de Moreau. Op 8 augustus 1963 blijkt het geheel eigenaar te zijn van 1. Solange Coppieters de ter Zaele, echtgenote van Ridder

Claude Carron de la Carrière Moyencourt, 2. Antoine Coppieters de ter Zaele, beiden wonende te Sint-Andries en 3. Régine Coppieters de ter Zaele, echtgenote van Bernard, Ridder van Hynderick de Ghelcke – Régine Ghislaine Coppieters de ter Zaele, zonder beroep, Victor Lefvreststraat 18, Schaarbeek (Rijksarchief Brugge, Blankenbergse Watering nr. 214), die samen ook te Braine-l'Alleud, Lillois-Witterzee, Eigenbrakel en Grimbergen hebben gewoond (Koopcontract van 1997).

Blijkbaar is alles daarna eigendom geworden van Mevrouw Régine. Op 8 februari 1969 wordt een eerste stuk grond te Ettelgem van anderhalve hectare verkocht aan Robert D'Hondt – Simone Knockaert. Dit gezin verkoopt deze oppervlakte op 9 juli 1972 aan Camiel D'Hondt – Noëlla Inghelbrecht. Op 16 januari 1974 verkoopt Mevrouw Régine dan de hofstede met bijhorende gronden eveneens aan Camiel D'Hondt – Inghelbrecht. Dit gezin verwerft dan het laatste deel op 30 mei 1990. Op 14 juli 1997 kopen Chris Vandekeere – Annie De Voogt het geheel. Een lange restauratie neemt een aanvang.

Voor de pachters hebben we heel wat meer problemen om deze chronologisch te plaatsen, als we ze al terug kunnen vinden.

Voor 1478 waarschijnlijk Antheunis Maertens die er woont.

Omstreeks 1478 woont Matheus Reyfs hier dan.

1513 : de bewoner is Andries, zoon van Jan Dweercx.

1554 : pachter is Jacob Rycx die hier ook woont.

1617 : Jooris Messuwe (Rijksarchief Brugge, Ommeloper Peper nr. 58) woont er voor lange tijd.

1651 : Pieter Vanrenterghem woont er (Rijksarchief Brugge, Ommeloper Mestdagh nr. 135).

1658 : Gillis Boone 'woont' er.

1664 : Jooris Messuwe (ook Messiaen genoemd) 'jn dhofstede metter boogaerde upt zuuthende daer hy wuendt ...'

1679 : Pieter Beyts woont er (Rijksarchief Brugge, Ommeloper Mestdagh nr. 216).

1683-1692 : Adriaen Ketels.

1706 : Jacob Denys.

1728 : de weduwe van Jacob Denys (Rijksarchief Brugge, Ommeloper Jonckheere, nr. 1023/6).

1729 : Gillis de Ketelaere die de hoeve daarna zal inkopen.

1783 : Martinus De Ketelaere pacht de helft en blijft daarna eigenaar en bewoner tot aan zijn dood in 1808.

Het spreekt voor zich dat vele namen ontbreken. We knopen met zekerheid weer aan in 1912. In dat jaar komen Camiel D'Hondt geboren te Zedelgem op 23 januari 1854 en overleden te Zerkegem op 12 mei 1935) en Ludovica Willem (geboren op 5 februari 1863 en te Zerkegem overleden op 4 oktober 1932) op de hoeve aan

vanuit Zedelgem. Ze boerden daar op een hoeve waar thans de CNH (Claeyson) gevestigd is. Het gezin werd gezegend met 10 kinderen. De bewerkte oppervlakte bestaat uit een 60-tal hectaren akker- en weiland. Ze starten hier een paardenfokkerij op, wellicht op aansturen van de familie Coppieters.

Bij het overlijden van Camiel in 1935 vertrekken de twee ongehuwde kinderen Leonie en Gustaaf naar Poelkapelle en neemt hun jongste broer Remy (1900 – 1984), in 1923 gehuwd met Maria Eeckeloo (1902 – 1982), de pacht over. Het gezin kwam van een andere boerderij te Zerkegem. Het gezin kreeg acht kinderen. De eigendomsoppervlakte van de familie Coppieters is dan nog ongeveer 38 hectaren. De activiteit wordt verder toegespitst op de akkerbouw en de fokkerij van topkwaliteit Brabantse trekpaarden. Met hun dieren nemen ze deel aan provinciale en nationale keuringswedstrijden.

Wanneer Remy zijn activiteiten stop zet en op welverdiende rust gaat, neemt zijn zoon Camiel (geboren in 1938) en gehuwd met Noëlla Inghelbrecht (1937 – 2006), het roer in handen. Door de mechanisatie van de jaren 1950 – 1960 verdrijven de tractoren de trekpaarden. Een heroriëntatie dringt zich op. Dank zij inzet en

durf wordt het bedrijf omgebouwd tot een modern bedrijf. De uitstekende ligging tussen de zandgrond (zuid) en poldergrond (noord) biedt de mogelijkheid vier hoofdactiviteiten te ontwikkelen :

- een varkenshouderij met ongeveer 200 dieren,
- een melkveebedrijf met ongeveer 30 melkkoeien,
- een vetmestbedrijf voor koeien met ongeveer 180 dieren,
- akkerbouw met tarwe, gerst, maïs en bieten en graas- en hooiweiden.

Hiervoor zijn tractoren, maai- en hooimachines, ploegen en frees- en sproeimachines en meststrooiers onontbeerlijk. Ook de gebouwen moeten aangepast worden om een gepaste huisvesting voor de dieren te hebben :

- nieuwe varkensstal,
- aanbindstal voor melkkoeien met melkmachine en melkkoeltank,
- ombouw van de grote schuur voor huisvesting van de vleeskoeien,
- nieuwe loods voor tractoren en machines allerlei.

Deze investeringen lonen. Begin de jaren 1970 wordt de nieuwe autosnelweg Jabbeke – Nieuwpoort aangelegd en dit heeft zware gevolgen voor de uitbating van de hoeve. De aanleg van de autosnelweg vereist namelijk een zandbedding. De zandwinning gebeurde door het onteigenen van drie landbouwbedrijven te Zerkegem. Zo ontstond het huidige natuureservaat ‘De Hoge Dijken’, beter bekend als de ‘Roksem Put’. Van die zandwinningssput wordt een pijplijn aangelegd langs de Hellegatstraat naar de autosnelweg met water als stuwkracht. Een paar vruchtbare akkergronden van de Hellegathoeve worden onteigend. De bereikbaarheid van de gronden ten noorden van de autosnelweg wordt bemoeilijkt en deze percelen worden dan ook heringedeeld. De oppervlakte krimpt van 35 tot 28 hectaren.

Toch kan Camiel D’Hondt in 1974 de hofstede aankopen, wat een flinke opsteker was. Het bedrijf wordt een uitgebalanceerd gemengd bedrijf. De evolutie van de landbouw vergt wel steeds nieuwe investeringen. De prijzen volgen echter niet. Daarom wordt de varkenskweek opgegeven en

wordt het bedrijf toegespitst op vleeskoeien. Gezien de kinderen van het gezin de bedrijvigheid niet verder wensen te zetten, wordt in 1996 beslist de hoeve te verkopen. 18 ha akkerland wordt verkocht aan burenlantbouwers. 10 ha grasland met de hoeve komt zo afzonderlijk te koop. Op 14 juli 1997 kopen Chris Vandekerckere – Anna De Voogt deze 10 ha, restaureren en heroriënteren het bedrijf naar een edelhertenfokkerij. Een nieuwe stap in de evolutie is gezet.

B. HAAR BEWONERS

Om een beter beeld te krijgen van de leefomstandigheden op zo’n hoeve kozen we een gezin uit dat jarenlang op de hoeve leefde en werkte en tevens een grote invloed had op het plaatselijke leven : het gezin van Martinus De Ketelaere, zoon van Gillis. Martinus werd geboren te Zedelgem. Zijn vader was dus Gillis, tijdens zijn leven al bewoner van deze hoeve en gehuwd te Zedelgem op 23 januari 1717 met Joanne Luyckx.

Martinus trouwde te Zerkegem op 24 mei 1757 met Maria-Theresia Verstraete, afkomstig van Ursel. Koster Cornelis Vyncke en Sebastiaan Janssens waren de getuigen. Vader Gillis was op 56-jarige leeftijd op 7 december 1751 te Zerkegem overleden.

Het gezinnetje kreeg zeker zeven kinderen :

1. Brigitta, te Zerkegem geboren op 18 april 1758. Grootmoeder Joanne Luyckx werd meter. We vinden verder van haar geen spoor meer te Zerkegem. Ze trouwde immers met Martin Vandekerckhove en verhuisde naar Etselgem.

2. Joanne-Theresia werd te Zerkegem geboren op 23 november 1759. Ze overleed te Zerkegem op 8 april 1801. Ze trouwde op 1 juli 1783 (de dag dat haar vader voor de derde maal trouwde) met Philippus Mostrey, zoon van Philippus en Maria-Anna Roucklé. Na haar overlijden hertrouwde Philippus te Zerkegem op 11 mei 1808 met Godelieve-Catherine Goethals, geboren te Sint-Andries op 12 maart 1773, dochter van Jean en Françoise Hubrecht. Philippus overleed te Zerkegem op 14 december 1810. Er waren toen vijf weeskinderen. Godelieve Goethals hertrouwde op haar beurt op 23 oktober 1811 met Philippe-Jacques Strubbe, geboren te Varsenare op 28 december 1786, zoon van Pierre en Reine De Ketelaere.

3. Pieter-Anselmus, geboren te Zerkegem op 19 augustus 1761. We vonden geen verder spoor van hem te Zerkegem. Uit de wezerij-akte van de kinderen Philippus Mostrey-Godelieve-Catherine Goethals vernemen we dat hij herbergier in 'La Ville de Blankenberghe' in de Oostendestraat 56, te Brugge is geworden (Rijksarchief Brugge, Notariaat Depot Van Hoestenbergh).

4. Ferdinandus werd te Zerkegem geboren op 16 oktober 1763. Hij overleed te Zerkegem op 9 mei 1823. Hij trouwde op 21-jarige leeftijd te Zerkegem op 12 oktober 1784 met Catherine Mostrey, minderjarige dochter van Philippus. Het gezin woonde te Zerkegem, later Ettelgem, Oudenburg en terug te Zerkegem. Er werden zeker zes kinderen geboren.

Ondertekening van de wezerij-akte van de kinderen Mostrey-De Ketelaere anno 1802.

5. Isabella-Clara, geboren te Zerkegem op 3 maart 1766. Ze zal te Zerkegem overlijden op 3 november 1801. Ze trouwde eerst met Jacobus Mostrey maar verloor haar man op 18 februari 1796. Ze kregen drie kinderen : Joannes Baptiste, Anne-Thérèse en Paulus. Ze hertrouwde op 2 augustus daarna met Jabbekenaar Leopoldus Cis, te Leke geboren op 16 november 1770 als zoon van Philippus en Wulleput Joanna-Clara. Na haar overlijden hertrouwde dagloner Leopold Cis op 21 februari 1803 met de 22-jarige Theresia Vandevelde, te Zerkegem geboren op 24 maart 1780 als dochter van Paul en Marie Mostrey.

6. Henricus-Josephus werd te Zerkegem geboren op 3 november 1767. Te Zerkegem vonden we geen verdere sporen. Hij was immers verhuisd naar Oostende en woonde in de Kapellestraat 444.

7. Philippus-Jacobus, geboren te Zerkegem op 18 september 1769. Bij de dood van zijn vader was hij landbouwer te Zerkegem.

Moeder Maria-Theresia Verstraete overleed kort daarna.

Op 21 april 1770 verloofde weduwnaar Martinus zich reeds met de 22-jarige Cecilia Vermaut en het huwelijk vindt op 2 mei daarna plaats. Het gezin krijgt zeker vijf kinderen :

1. Josephus-Franciscus, te Zerkegem geboren op 22 november 1771 met een nooddoop door vroedvrouw Cecilia Wicke. Het kindje zal op 4-jarige leeftijd overlijden op 9 september 1775. Het wordt begraven met een gezongen mis.

2. Maria-Anna, te Zerkegem geboren op 16 december 1773. Op 22-jarige leeftijd trad zij in het huwelijk te Zerkegem op 20 oktober 1795 met Joannes Mostrey, geboren te Zerkegem op 8 november 1766 als zoon van Philippus en Maria-Anna Rouckelé. Het gezin verhuisde en vestigde zich als landbouwer te Dudzele.

3. Regina-Norberta, geboren te Zerkegem op 14 januari 1776 overleed het meisje reeds op 13 maart daarna.

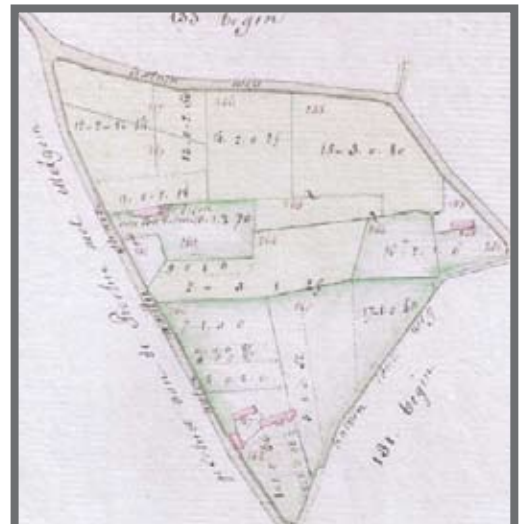
4. Martinus, geboren op 27 september 1777, overleed het jongetje op 10 juni 1779.

5. Anna-Maria kwam op 6 april 1780 ter wereld. Maria-Anna Rouckelé was haar doopmeter. Haar meter kon niet schrijven. Op 23 november 1802 trad zij in het huwelijk met Pieter De Smet, geboren te Oostkamp op 17 januari 1766, landbouwer, zoon van Franchois en Anne Maertens en weduwnaar van Maria Mostrey (overleden te Zerkegem op 21 april 1794 en dochter van Philippus en Maria-Anna Rouckelé). De overledene Maria Mostrey

was, toen ze huwde met Pieter De Smet reeds weduwe uit een eerste huwelijk met Paul Van De Velde (te Zerkegem overleden op 5 oktober 1794). Het gezin De Smet- De Ketelaere was een landbouwersgezin te Zerkegem.

Opnieuw verloor Martinus zijn echtgenote. Hij hertrouwde op 1 juli 1783, met dispensatie wegens verwantschap in de derde graad, met de minderjarige Isabella Mostrey, geboren te Zerkegem op 22 oktober 1760, dochter van Philippus en Maria-Anna Rouckelé. Er komen opnieuw zeven kinderen :

1. Joannes-Baptiste, te Zerkegem geboren op 12 april 1784. Pastoor Joannes-Baptiste Audoore is dooppeter. Op 4-jarige leeftijd zal het jongetje op 3 december 1788 overlijden.
2. Martinus-Josephus, geboren te Zerkegem op 20 mei 1785. We vonden geen verdere gegevens meer.
3. Jacobus-Josephus, geboren te Zerkegem op 12 juni 1787. Deze landbouwerszoon zal op 2 mei 1816 te Zerkegem trouwen met landbouwersdochter Anna-Theresia Campvoorde, geboren te Zerkegem op 2 november 1787, dochter van Hubert en Caroline Inghelbrecht.
4. Theresia werd te Zerkegem geboren op 21 januari 1789 maar overleed reeds op 30 januari daarna.
5. Theresia-Francisca werd geboren te Zerkegem op 23 april 1790. Ze trouwde op 18-jarige leeftijd op 10 augustus 1808 te Zerkegem met Franchois-Jean Cornilly, in 1784 te Klemskerke geboren als zoon van Jean en Isabella Pauwaert.
6. Barbe, geboren te Zerkegem op 13 augustus 1793 maar er op 19 augustus 1794 overleden.
7. Barbe-Josepha, geboren te Zerkegem op 29 januari 1796.
8. Joannes, geboren te Zerkegem op 6 november 1797, trouwde op 27 september 1824 met Anna-Theresia Janssens, dienstmeid, te Zerkegem geboren op 22 juni 1797 als dochter van Carolus en Isabella De Bal, landbouwers te Zerkegem.
9. Carolus-Franciscus, geboren te Zerkegem op 12 december 1799, werd paardenknecht. Hij trouwde te Zerkegem op 24 april 1828 met werkvrouw Barbara-Lucia Decoster, geboren te Ettelgem op 9 oktober 1800 als dochter van Cornelis en Maria Jonckheere. Carolus overleed te Zerkegem op 12 juni 1836. Zijn weduwe hertrouwde op 31 mei 1837 te Zerkegem met Carolus-Josephus Germonprez uit Snaaskerke, geboren te Gistel op 28 december 1797, zoon van Carolus en Joanna Moyaert.

Kaart 132ste begin uit de 18de eeuw.

Na de dood van Martinus op 1 april 1808 hertrouwde zijn weduwe Isabella Mostrey te Zerkegem op 27 augustus 1817 met Jean-Franchois De Smedt, werkman te Varsenare maar te Sint-Andries geboren op 8 juli 1793 als zoon van Franchois en Reine Bouckaert. De erfenis van Martinus moest in 16 delen verdeeld worden (Rijksarchief Brugge, Notariaat Depot Van Hoestenbergh). Het ging om een enorm bedrag van 12 069 frank.

Ongelooflijk hoe de families De Ketelaere en Mostrey, die in elkaars nabijheid woonden, ook hechte familierelaties hadden.

C. ROERENDE GOEDEREN

We praatten reeds over de bezittingen van Joanna Luyckx, de moeder van Martinus. We kennen echter ook de inventaris van het sterfhuys van Martinus De Ketelaere, te Zerkegem overleden op 1 april 1808. Notaris Rosseel van Jabbeke had een paar dagen nodig om die inventaris op te maken. We zullen de belangrijkste artikelen uit die inventaris belichten om zo een beeld te geven van de familiale leefomstandigheden.

Daar het overlijden in het voorjaar kwam, lag de oogst van het jaar er voor nog op de zolder :

soort	hoeveelheid	waarde
tarwe	6702,11 liter	723,80 fr.
rogge	2779,84 liter	283,00 fr.
haver	1689,76 liter	109,00 fr.
paarbebonen	3,98 liter	21,00 fr.
bonen	893,05 liter	185,00 fr.
boekweit	10,00 liter	10,00 fr.
erwtten	1,00 liter	4,00 fr.
lijnzaad	150,00 liter	33,00 fr.
klaverzaad	8,00 liter	10,00 fr.
varkensvlees	44,00 kg	33,00 fr.
gezwingeld vlas	55,00 kg	98,00 fr.
graanzeef, wat planken, 12 lege zakken		10,00 fr.
3 zeven, kuip, wat ijzer, graanschop, graanmaat, 2 banken, een zaag		44,00 fr.
vleeskuip, zeil, slaapstee knecht		32,00 fr.

In de kelder vond de notaris :

soort	hoeveelheid	waarde
aardewerk pot, smoutpot, wafelijzer, gantiere, wat plateelwerk		8,00 fr.
boterkuip, 3 melkkuipen, emmer		22,00 fr.
aardewerkschotels	26	
lege flessen	140	25,00 fr.

De keukeninventaris :

soort	hoeveelheid	waarde
brander, vuurijzer, rooster, tang, spit, schuimspaan, pook	1 van elk	30,00 fr.
2 koperen ketels, 2 koperen emmers, braadpan, 5 koperen waterketels, 2 koperen kandelaars		75,00 fr.
11 tinnen borden, 2 tinnen eetketels, 3 tinnen kannetjes, nachtpot, lepelbard met 17 lepels		48,00 fr.
koffiemolen, strijkijzer, koffiekkan, 14 stoelen, 2 tafels, 2 banken, 14 eetborden		23,00 fr.
gedekt bed	1	13,00 fr.

In de waskeuken :

soort	hoeveelheid	waarde
bed met blauw bedrukte hemelband, bedgordijn, Spaande linnen deken		30,00 fr.
5 tinnen schotels, 3 soeplepels, schuimspaan, 20 tinnen lepels, 6 tinnen eetborden		28,00 fr.
staande klok	1	80,00 fr.
29 borden in gleierswerk, 3 kommen in gleierswerk, 24 glazen		21,00 fr.
kast, 3 tafels, 13 stoelen, spiegel en mand		31,00 fr.
linnen draad	10 kg	48,00 fr.
buffetkast	1	21,00 fr.
karn met bijbehoren	1	25,00 fr.
houten emmer, 3 koperen ketels, 2 zeefden, ijzeren pot, 2 tinnen borden en wat gleierswerk		33,00 fr.

In de bakkerij!

Koperen oven, 4 kuipen, trog, 3 tonnen, emmer en 2 stoelen voor een geschatte waarde van 40,00 fr.

Op de zolder boven de schuur :

een bed met bijbehoren en enkele eggentanden, geschat op 27,00 fr.

In de schuur :

2 wagen met hun bijbehoren, 2 aalkarren, 3 ploegen, 3 eggen, 1 kuip, mestplanken, enkele gezaagde planken voor de som van 523,00 fr.

2 spaden, 3 vorken, voetschraper samen waardig 12,00 fr.

In de korenschuur :

900 bonden roggestro, waardig 223,00 fr.

450 bonden roggestro, waardig 88,00 fr.

1000 bonden dekstro, waardig 68,00 fr.

600 bonden stro, waardig 115,00 fr.

50 bonden tarwestro, waardig 5,00 fr.

150 bonden hooi, waardig 25,00 fr.

strosnijder, handwindmolen, 2 voetschrapers, samen waardig 50,00 fr.

Op het erf :

1470 takkenbossen van dennen, een partij wortels (van dennen?), 200 houtblokken, 165 bussels eikenhout, 59 bussels olm, 170 takkenbossen van eik, 100 takkenbossen van olm, 950 kleine takkenbossen, alles samen geschat op 676,00 fr.

De mest in de put had een waarde van 240,00 fr.

In de paardenstal :

- Een zwarte merrie van 12 jaar, geschat met haar tuigage op 261,00 fr.
 - Een zwarte merrie van 9 jaar met haar veulen, eveneens geschat met haar tuigage op 283,00 fr.
 - Een zwarte merrie van 5 jaar met haar tuigage was 294,00 fr. waard.
 - Een zwarte merrie van 4 jaar met haar uitrusting : 229,00 fr.
 - Een ruïn van 2 jaar schatte men op 177,00 fr.
 - Een roodbruin paard van 1 jaar kreeg een waarde van 60,00 fr.
 - De beddenbak van de knecht werd geschat op 30,00 fr.
- Wie er zes paarden op na kon houden in die tijd moet er bijzonder goed voor gezeten hebben.

In de koeienstal :

- 1 bonte en 1 zwarte koe (in een sliet) werden samen geschat op 229,00 fr.
 - 2 zwarte koeien (in een ander sliet) kregen een waarde van 196,00 fr.
 - 1 zwarte en 1 rode koe waren samen 223,00 fr. waard.
 - 1 zwarte en 1 witte koe (in een sliet) waren 229,00 fr.
 - 3 ossen en 4 vaarzen van 2 jaar schatte men op 458,00 fr. samen.
 - 6 kalveren van 1 jaar waren dan weer 142,00 fr. waard.
 - 7 drinkkalveren hadden een waarde van 51,00 fr.
- Dit vee illustreert opnieuw de belangrijkheid van de hoeve.

In de varkensstal :

- 1 vet varken voor de waarde van 103,00 fr.
- 1 zeug met 6 biggen had een waarde van 44,00 fr.
- 5 magere varkens hadden een waarde van 142,00 fr.
- 3 kribben en de diltpersen : 27,00 fr.

Men kwam tot een totale schatting van 7454,80 fr., wat zeer hoog was voor de Franse periode (1794-1815). De Fransen vroegen voortdurend om leveringen.

De notaris maakt de bemerking in zijn inventaris dat ze vanaf 9 uur 's morgens begonnen zijn en pas om 18 uur deze inventaris hebben afgesloten, wat driemaal zolang was als gewoonlijk. 'Morgen op 26 april, vanaf 9 uur 's morgens,' zullen ze de rest afhandelen.

Die verdere inventarisatie betrof dan het huishouden. Ook hier zullen we interessante aanwijzingen vinden voor de rijkdom van het gezin.

Klederen van de overledene :

2 kleden in laken, 2 jassen in laken, 2 broeken in zwarte stof, 1 paar schoenen, 14 hemden en 1 hoed voor de waarde van 113,00 fr.

Linnen van het huishouden :

7 lakens, een tafelkleed, 8 servetten, een bef en een wit wagenzeil, alles ter waarde van 59,00 fr.

de klederen en het linnen van de weduwe, het beste bed met alles wat er bij hoorde, werden niet geschat omdat dit haar eigendom bleef. Zo was dit in het huwelijkscontract bepaald.

Wanneer men de 'papieren' begon na te zien, besepte men dat er nog een paar dagen nodig zouden zijn om ook dit af te werken! Eigenaardig genoeg noteerde de notaris opnieuw een opmerkelijk detail : '... trouvés dans un buffet, ou les scellés ont été opposés, trouvés dans une chambre, éclairée d'une croisee [une croisée is een (kruis)raam], donnant sur la rue de

Jabbeke a Ettelgem'. De ganse inventaris is immers in het Frans opgesteld, met ongelofelijk veel fouten.

Men vond hier :

- Een kopie van een huwelijkscontract van Martinus met Isabeau Mostrey van 21 juni 1783.
- Het testament van de overleden, opgesteld bij pastoor Bouckaert van Zerkegem op 18 februari 1806
- Een inventaris van het sterfhuis van Marie-Thérèse Verstraete. Weduwe Isabeau Mostrey verklaarde daarbij dat Philippe De Ketelaere zijn wezenpenningen, voor de som van 442,66 fr. nog steeds niet heeft ontvangen.
- De inventaris van het sterfhuis van Cecile Vermaut.
- De koopakte van Gillis De Ketelaere van de hoeve uit 1732 : de gebouwen met 11 ha 86 a en 42 ca voor een bedrag van 1085 fr.
- Nog een koopakte van Gillis De Ketelaere van een hoeve met aanhankelijkheden (aan de oostkant van de Hellegathoeve) met 8 ha 88 ca 56 ca voor 712 fr. per 2 oktober 1734.
- Een koopakte van 8 maart 1738 door Gillis De Ketelaere van 2 ha 21 a 18 ca land te Zerkegem voor 51,57 fr.
- Een koopakte van 2 januari 1768 waarin de erfgenamen van Gillis De Ketelaere 53 a 7 ca landbouwgrond te Ettelgem kopen voor 127 fr.
- Een koopakte van 27 april 1771 waarin de broers Joseph en Martinus De Ketelaere één derde van alle bezittingen die hun vader kocht voor een bedrag van 1269,84 fr.
- Een koopakte van 27 juli 1771 waarin de broers 1 ha 4 a 97 ca landbouwgrond kopen te Zerkegem en Ettelgem voor 461,95 fr.
- Een koopakte van 5 maart 1774 waarin Martinus 1 ha 40 a 52 ca koopt te Zerkegem voor 864 fr.
- Een koopakte van 12 oktober 1780 waarin Martinus 50 a 71 ca landbouwgrond koopt (geen bedrag vermeld).
- Een koopakte van 8 januari 1791 waarin Martinus één vierde van de hoeve opkoopt met al de andere deelbezittingen van Ferdinand De Ketelaere en Isabeau Blondeel uit Brugge voor een bedrag van 3809,52 fr. ten voordele van Jean De Ketelaere te Zedelgem.

Naast nog twee akten voor aankoop van landbouwgrond op andere gemeenten vinden we nog drie andere akten van aankoop van landbouwgrond te Zerkegem.

De derde dag telt men ook de aanwezige geldwaarden : een Hollandse rijksdaalder, een Spaanse piaster, drie Franse Navarrastukken en een Pruisische daalder, alles ter waarde van 27,53 fr. In kleingeld telt men nog eens 21,23 fr.

We kunnen zelfs de laatste dagelijkse geldverrichtingen volgen. Bij een overlijden moesten immers de openstaande rekeningen afgelost worden.

- Philippe Messelier betaalde zo 79 fr. voor levering van granen.
- Leon Cys betaalde voor dergelijke leveringen 47,37 fr.
- Pierre Borgoo, bakker te Jabbeke, was nog 32,65 fr. schuldig voor levering van graan.
- Jean Warnier voldeed 35,04 fr. voor paardenlabeur.
- Joseph Ameele voor hetzelfde werk : 39,04 fr.
- Philippe Goethals : 27,74 fr. voor hetzelfde
- Leon Cys had ook 210,46 fr. geleend. Geld dat hij nu moest terugbetalen.
- Ferdinand De Ketelaere zat in het zelfde geval voor 743,57 fr.
- Ook Maria-Anna De Ketelaere, weduwe van Jean Mostrey te Dudzele moest zo nog 195,46 fr. terugbetalen.
- Henry De Ketelaere uit Oostende was zo nog 132,14 fr. schuldig.

Wanneer we alle tegoeden samentellen van personen te Zerkegem en omstreken moet een bedrag van 2371,31 fr. geïnd worden.

De vijfde dag van inventarisatie wordt de lijst van schuldenaars steeds langer. Philippe Mostrey en zijn minderjarige kinderen zijn nog 594,59 fr. schuldig. Philippe Stubbe uit Oudenburg moet 161,90 fr. terugbetalen. Blijkbaar bezat Martinus een macht over zijn familie omdat velen hem geld schuldig waren.

Om het ganse bedrijf draaiende te houden had Martinus enkele vaste krachten in dienst. Bernard Allée uit Zerkegem had nog 32,60 fr. te goed voor geleverd werk. André Maertens mocht zelfs nog op 117,00 fr. rekenen. Pieter Pottier kreeg nog 16,86 fr. voor geleverd werk.

De pastoor van Zerkegem heeft Martinus begraven voor 43,53 fr. De begrafenismaaltijd bij Charles Vande Casseele kostte 20 fr. Dokter Rabaut uit Brugge rekende voor 2,72 fr. aan bezoeken.

De weduwe moest nogal wat achterstallige rekeningen vereffenen voor honderden franken. Dit betrof geleverde prestaties door de smid, brouwer of voor het pachten van weiland.

Het totaal van de onkosten bedroeg 5784,07 fr. tegenover 9501,80 fr. aan waarden zonder de door Martinus uitgeleende gelden mee te rekenen. Er bleef dus een mooi potje over voor de erfgenamen.

D. POLITIEKE BETEKENIS

De familie De Ketelaere heeft tijdens haar verblijf op de hoeve een zeer ingrijpende invloed gehad op Zerkegem. We geven een kort overzicht van hun politieke ambten.

Gillis De Ketelaere was hoofdman in 1745 en bleef dit tot aan zijn dood in 1751.

Joseph De Ketelaere werd hoofdman van 1752 – in opvolging van zijn vader - tot 1768; daarna werd hij ontvanger van de kerkfabriek van 1775 tot 1783. Zijn weduwe Marie Galle bleef de kas bijhouden tot 1787.

Martinus De Ketelaere werd hoofdman van 1769 tot ± 1790. Tegelijkertijd was hij kerkmeester van 1775 tot 1790.

Heel dikwijls vielen die ambten samen met de ondersteuning van Philippus Mostrey als kerkmeester of assessor (=schepen). De macht op de parochie Zerkegem lag dus in de tweede helft van de 18de eeuw in de Noordhoek geconcentreerd.

BRONNEN

- **John Seymour**, ‘*Vergessene Haushaltstechniken*’, Urania, 2002.
 - **John Seymour**, ‘*Vergessene Künste : Bilder vom alten Handwerk*’, Urania, 2002.
 - **The National Encyclopedia**.
 - **Seemans**, ‘*Internationales Architektur Lexikon*’, Seeman Verlag, 1994.
 - **Wilhelm Fiedler**, ‘*Das Fachwerkhaus*’, Reprint-Verlag, Leipzig, Reprint 1903.
 - **Albrecht Haupt**, ‘*Kunst und Baukunst der Germanen*’, Reprint-Verlag, Leipzig, Reprint 1909.
 - **Gianni Ciceri e.a.**, ‘*De Mens en zijn vervoermiddelen*’, Lekturama-Rotterdam, 1978.
 - **Keurkoop Nederland**, ‘*De Techniek door de eeuwen heen*’, Globerama.
 - **Reinhold Pallmann**, ‘*Phahlbauten und Ihre Bewohner*’, Reprint-Verlag, Leipzig, Reprint 1866.
 - **Ad Koolwijk e.a.**, ‘*Oude Ambachten*’, Spectrum, 1984.
 - **Dr. E. Vandamme e.a.**, ‘*Kunstgeschiedenis, Culturele Geschiedenis van Vlaanderen*’, Uitg. Baart, Deurne, 1983.
 - **Wim Blockmans e.a.**, ‘*De Wording van Europa*’, HD Uitgevers, Hilversum, 1992.
 - **Hans Dollinger**, ‘*Hexen, Mönche, Rittertum*’, Area, 2006.
 - **Christoffer Brown**, ‘*Breughel*’, De Haan, Bussum, 1975.
 - **Franz Stade**, ‘*Steinkonstruktionen*’, Reprint-Verlag, Leipzig, Reprint 1907.
 - **Openbaar Kunstbezit**. ‘*Beeld van de Kempen*’, Uitg. De Vroente, Kasterlee, 1976.
 - **Clemens V. Trefois**, ‘*Ontwikkelingsgeschiedenis van onze Landelijke Architectuur*’, Uitg. Danthe, Sint-Niklaas, 1978.
 - **Dr. Jozef Weyns**, ‘*Het Huisraad in de Vlaamse Volkskunde*’, 1974.
 - **KB**, ‘*Numismatiek*’.
- In de Jabbeekse bibliotheek werden geraadpleegd :
- ‘*Het wonen*’ nr. BR2846497
 - ‘*Wooncultuur in Nederland*’ nr. BR4555775
 - ‘*Kijk op boerderijen*’, nr. JA02222739
 - ‘*Het boerderijenboek*’, nr. KN3572080
 - ‘*Landelijke architectuur*’, nr. NP0144460
 - ‘*Hoeven op land gebouwd*’, nr. NP0145521
 - ‘*Twintig Zuidwestvlaamse Hoeven*’, nr. VN0257931
 - ‘*Twintig Zuidwestvlaamse Hoeven*’, nr. VN0258059
 - ‘*De mooiste boerderijen in Vlaanderen*’, nr. ZD1325612